

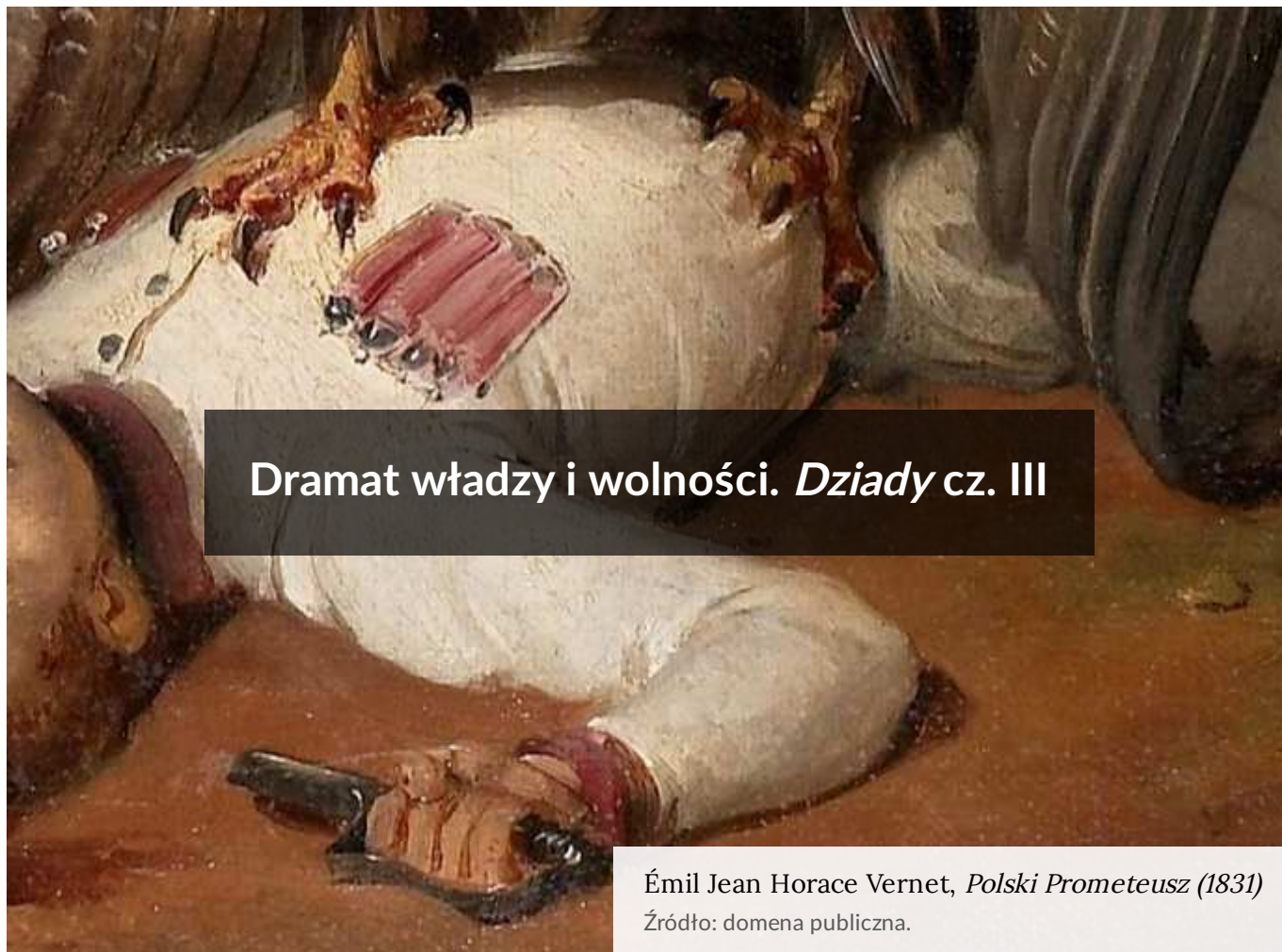
Dramat władzy i wolności. *Dziady* cz. III

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Adam Mickiewicz, *Dziady, część III*, Kraków 2015, s. 175–184.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *III część Dziadów*, Kraków 2015.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Dziady cz. III. Scena II. Improwizacja (fragmenty)*, Kraków 2015.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *III część Dziadów*, Kraków 2015.

Dramat władzy i wolności. *Dziady* cz. III

Émil Jean Horace Vernet, *Polski Prometeusz* (1831)

Źródło: domena publiczna.

Upadek powstania listopadowego w 1831 roku był dla Polaków kolejnym doświadczeniem klęski. Ostre represje wobec uczestników zrywu w zaborze rosyjskim – wyroki śmierci, aresztowania, zesłania na Sybir, a także masowa emigracja na zachód Europy, przede wszystkim do Francji (nazwana przez historyków Wielką Emigracją) – to wszystko skłoniło poetów do refleksji nad sensem dziejów Polski. Jako pierwszy temat ten podjął Adam Mickiewicz w III części *Dziadów*.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, dlaczego *Dziady* część III można uznać za dramat władzy i wolności.
- Wyjaśnisz, na czym polega prometeizm Konrada.
- Scharakteryzujesz Konrada jako postać tragiczną.
- Przedstawisz obraz władzy, który Adam Mickiewicz prezentuje w scenie balu u Senatora.

Przeczytaj

” Adam Mickiewicz

III część Dziadów

Prolog (fragmenty)

*W Wilnie przy ulicy
Ostrobramskiej, w klasztorze ks.
ks. Bazylianów, przerobionym na
więzienie stanu. – Cęła więźnia*

WIĘZIEN

[...]

*wstaje i pisze węglem z jednej
strony:*

GUSTAVUS OBIIT M.D. CCC. XXIII
CALENDIS NOVEMBRIS

z drugiej strony:

HIC NATUS EST
CONRADUS
M. D. CCC. XXIII
CALENDIS NOVEMBRIS¹

wspiera się na oknie – usypia

DUCH

Człowieku! gdybyś wiedział, jaka twoja władza!

Tablica upamiętniająca więzienie Adama Mickiewicza w klasztorze Bazylianów w Wilnie

Źródło: Albertus teolog, dostępny w internecie: commons.wikimedia.org, licencja: CC BY-SA 4.0.

[...]

Ludzie! każdy z was mógłby, samotny, więziony,
Myślą i wiarą zwać i podźwigać trony.

Scena I (fragmenty)

[...] *Wchodzą do celi Konrada, nakładają ogień
w kominie i zapalają świecę. –
Cela Konrada jak w Prologu*

KS. LWOWICZ

I skądże się tu wziąłeś, Żegoto kochany?
Kiedy?

ŻEGOTA

Dziś mię porwali z domu, ze stodoły.

KS. LWOWICZ

I ty byłeś gospodarz?

ŻEGOTA

Jaki! zawołany.

Żebyś ty widział moje merynosy, woły!

Ja, co pierwiej nie znałem, co owies, co słoma,

Mam sławę najlepszego w Litwie ekonoma.

JAKUB

Wzięto cię niespodzianie?

ŻEGOTA

Od dawna słyszałem

O jakimś w Wilnie śledztwie; dom mój blisko drogi.

Widać było [kibitki](#) latające [czwałem](#)

[...]

Lecz nie wiedziałem, kogo szukają i za co,

Nie należałem dotąd do żadnego spisku.

Sądzę, że rząd to śledztwo wynalazł dla zysku,

Że się więźniowie nasi porządnie opłacą

I powrócą do domu.

TOMASZ

Taką masz nadzieję?

ŻEGOTA

Jużci, przecież bez winy w Sybir nas nie wyślą;

A jakąż winę naszą znajdą lub wymyślą?

Milczycie, – wytłumaczcież, co się tutaj dzieje,

O co nas oskarżono, jaki powód sprawy?

TOMASZ

Powód – że [Nowosilcow](#) przybył tu z Warszawy.

Znasz zapewne charakter pana Senatora,

Wiesz, że już był w niełasce u [imperatora](#),

Że zysk dawniejszych łupiestw przepił i roztrwonił,

Stracił u kupców kredyt i ostatkiem gonił,

Bo pomimo największych starań i zabiegów

Nie może w Polsce spisku żadnego wyśledzić;

Więc postanowił świeży kraj, Litwę, nawiedzić;

I tu przeniósł się z całym głównym sztabem szpiegów.

Żeby zaś mógł bezkarnie po Litwie plądrować
I na nowo się w łaskę [samodzierzcy](#) wkręcić,
Musi z towarzystw naszych wielką rzecz [wysnować](#)
I nowych wiele ofiar carowi poświęcić.

Źródło: Adam Mickiewicz, *III część Dziadów*, Kraków 2015.

Wolność

Wartością najwyżej cenioną przez romantyków była wolność. W *Dziadach* zyskuje ona szczególny wymiar. Utwór został napisany w latach trzydziestych XIX wieku po upadku powstania listopadowego, ale Adam Mickiewicz przywołał w nim wydarzenia z roku 1823, aby pokazać, że idea wolności jest wspólna dla kolejnych pokoleń. W *Dziadach* ukazany został indywidualny i narodowy aspekt wolności. Z jednej strony mowa tu o utraconej wolności Polski, z drugiej – o wewnętrznej wolności Konrada. Choć osadzony w więzieniu, przełamuje on wszelkie ograniczenia: wznosi się tam, „gdzie graniczą Stwórca i natura”.

W kosmicznej przestrzeni wszechświata wolny duchem bohater szuka odpowiedzi na pytanie o przyczyny zniewolenia narodu. To poczucie duchowej wolności pozwala Konradowi równać się z Bogiem. Tak jak On, jest przecież kreatorem – stwarza poetyckie światy.

John Martin, *Bard*, ok. 1817

Źródło: domena publiczna.

Władza

W III części *Dziadów* Mickiewicz ukazuje mechanizmy funkcjonowania [despotycznej](#) władzy. Jej modelem jest Rosja i panujący tam system rządów. Uosobieniem tej władzy jest Senator (Nowosilcow) – bezwzględny i cyniczny, ale też przeniknięty strachem, niepewny własnej pozycji, okrucieństwem rekompensujący sobie poczucie słabości. Otaczają go równie załęknieni, konformistyczni urzędnicy.

Władza w dramacie Mickiewicza ma również wymiar metafizyczny. To władza Boga, mądrego i wszechmocnego, ale – zdaniem Konrada – pozbawionego miłości. To także rząd dusz, którego Konrad domaga się od Boga. Paradoksalnie, spełnienie tego żądania mogłoby skutkować despotyzmem jeszcze dotkliwszym od carskiego, bo obejmującym całą przestrzeń ludzkiego doświadczenia. Konrad jest kuszony przez szatana, który wydobywa tkwiące w duszy bohatera pierwiastki zła. Diabeł chce panować nad światem. Jego narzędziem są carscy urzędnicy, ale diabelskiej mocy władzy ulegają także zniewoleni. W scenach rozgrywających się w salonie warszawskim oraz na balu u Senatora obserwujemy, jak niektórzy Polacy (zwłaszcza osoby z wyższych sfer) podporządkowują się despotycznemu systemowi. Poddają się – także w wymiarze moralnym – dyktatowi władzy zaborczej. Symbolicznego charakteru nabiera scena menueta podczas balu u Senatora, kiedy rytm tańca staje się diabelskim sposobem narzucenia poddanym woli ciemieńczy.

Peter Paul Rubens, *Prometeusz skowany*,
1611/1612–1618

Źródło: domena publiczna.

Słownik

autorytaryzm

(łac. *auctoritas* – powaga) – system władzy oparty na bezwzględnym posłuszeństwie, nadużywanie władzy

despotyzm

(gr. *despotismós*) – nieograniczona, bezwzględna władza oparta na terrorze, łamaniu praw i wolności obywatelskich

prometeizm

postawa moralna polegająca na poświęceniu się jednostki dla ogółu

serwilizm

(łac. *servilis* – niewolniczy) – bezkrytyczne podporządkowanie się władzy, postawa służalcza wobec władzy

totalitaryzm

(łac. *totalis* – cały, całkowity) – system polityczny oparty na jedynej obowiązującej ideologii oraz absolutnej władzy jednej partii

tragizm

(od łac. *tragoedia*; gr. *tragōdía*, od wyrazów *tragos* – kozioł, *ōdē* – pieśń) – konieczność wyboru spośród przeciwnych, a przy tym równorzędnych wartości, powodująca, że każda decyzja przynosi negatywne konsekwencje; również cecha sytuacji, która nieuchronnie prowadzi do nieszczęścia

Animacja

Film dostępny pod adresem </preview/resource/RovgT53Uj8bS3>

Film nawiązujący do treści materiału

Polecenie 1

Zapoznaj się z animacją i na jej podstawie wyjaśnij, dlaczego III część *Dziadów* można nazwać dramatem władzy i wolności. Zgromadź co najmniej trzy argumenty.

Argument 1.

Argument 2.

Argument 3.

Polecenie 2

Na podstawie filmu podaj elementy, które łączą Mickiewiczowskiego Konrada z mitycznym Prometeuszem.

Film dostępny pod adresem </preview/resource/R9xLfgexfd2MP>

Film nawiązujący do treści z aktorską interpretacją Wielkiej Improwizacji. Dziady część III. Scena II.

” Adam Mickiewicz

Dziady cz. III. Scena II. Improwizacja (fragmenty)

KONRAD

po długim milczeniu

Samotność – Cóż po ludziach, czym śpiewak dla ludzi?

Gdzie człowiek, co z mej pieśni całą myśl wysłucha,

Obejmie okiem wszystkie promienie jej ducha?

Nieszczęsny, kto dla ludzi głos i język trudzi:
Język kłamie głosowi, a głos myślom kłamie;
[...]

Pieśni ma, tyś jest gwiazdą za granicą świata!
I wzrok ziemski, do ciebie wysłany za gońca,
Choć szklanne weźmie skrzydła, ciebie nie dolata,
[...]

Wam, pieśni, ludzkie oczy, uszy niepotrzebne; –
Płynicie w duszy mej wnętrzościach,
Świećcie na jej wysokościach,
Jak strumienie podziemne, jak gwiazdy nadniebne.
Ty Boże, ty naturo! dajcie posłuchanie. –
Godna to was muzyka i godne śpiewanie. –
Ja mistrz!

Ja mistrz, wyciągam dłonie!
Wyciągam aż w niebiosy i kładę me dłonie
Na gwiazdach jak na szklanych harmoniki kręgach.

[...]
Milijon tonów płynie; w tonów milijonie
Każdy ton ja dobyłem, wiem o każdym tonie;
Zgadza je, dzielę i łączę,
I w tęczę, i w akordy, i we strofy płacę,
Rozlewam je we dźwiękach i w błyskawic wstęgach. –
[...]

Boga, natury godne takie pienie!
Pieśń to wielka, pieśń-tworzenie.
Taka pieśń jest siła, dzielność,
Taka pieśń jest nieśmiertelność!
Ja czuję nieśmiertelność, nieśmiertelność tworzę,

Cóż Ty większego mogłeś zrobić – Boże?

Patrz, jak te myśli dobywam sam z siebie,

Wcielam w słowa, one lecą,

Rozsypują się po niebie,

Toczą się, grają i świecą;

[...]

Myśli moje! gwiazdy moje!

Czucia moje! wichry moje!

W pośrodku was jak ojciec wśród rodziny stoję,

Wy wszystkie moje!

Depcę was, wszyscy poeci,

Wszyscy mędrcy i proroki,

Których wielbił świat szeroki.

[...]

Nigdy nie czułem, jak w tej chwili –

Dziś mój zenit, moc moja dzisiaj się przesili,

Dziś poznam, czym najwyższy, czyim tylko dumny;

[...]

Zrzucę ciało i tylko jak duch wezmę pióra –

Potrzeba mi lotu,

Wylecę z planet i gwiazd kołowrotu,

Tam dojdę, gdzie graniczą Stwórcy i natura.

[...]

I dojdę po promieniach uczucia – do Ciebie!

I zajrzę w uczucia Twoje,

O Ty! o którym mówią, że czujesz na niebie!

Jam tu, jam przybył, widzisz, jaka ma potęga!

Aż tu moje skrzydło sięga.

Lecz jestem człowiek, i tam na ziemi me ciało;

Kochałem tam, w ojczyźnie serce me zostało. –

Ale ta miłość moja na świecie,
Ta miłość nie na jednym spoczęła człowieku
Jak owad na róży kwiecie:
Nie na jednej rodzinie, nie na jednym wieku.
Ja kocham cały naród! – objąłem w ramiona
Wszystkie przeszłe i przyszłe jego pokolenia,
Przycisnąłem tu do łona,
Jak przyjaciel, kochanek, małżonek, jak ojciec:
Chcę go dźwignąć, uszczęśliwić,
Chcę nim cały świat zadziwić,
[...]

Jam się twórcą urodził:
Stamtąd przyszły siły moje,
Skąd do Ciebie przyszły Twoje,
Boś i Ty po nie chodził:
[...]

Tę władzę, którą mam nad przyrodzeniem,
Chcę wyrzucić na ludzkie dusze,
[...]

Chcę czuciem rządzić, które jest we mnie;
Rządzić jak Ty wszystkimi zawsze i tajemnie: –
Co ja zechcę niech wnet zgadną,
Spełnią, tym się uszczęśliwią,
A jeżeli się sprzeciwią,
Niechaj cierpią i przepadną.
Niech ludzie będą dla mnie jak myśli i słowa,
Z których, gdy zechcę, pieśni wiąże się budowa; –
[...]

Daj mi rząd dusz! – Tak gardzę tą martwą budową,
Którą gmin światem zowie i przywykł ją chwalić,

Żem nie próbował dotąd, czyli moje słowo
Nie mogłoby jej wnet zwalić.
Lecz czuję w sobie, że gdybym mą wolę
Ścisnął, natężył i razem wyświecił,
Może bym sto gwiazd zgasił, a drugie sto wzniecił –
Bo jestem nieśmiertelny! i w stworzenia kole
Są inni nieśmiertelni; – wyższych nie spotkałem. –
Najwyższy na niebiosach! – Ciebie tu szukałem,
Ja najwyższy z czujących na ziemnym padole.
Nie spotkałem Cię dotąd – żeś Ty jest, zgaduję;
Niech Cię spotkam i niechaj Twą wyższość uczuję –
Ja chcę władzy, daj mi ją, lub wskaż do niej drogę!
[...]

Ja chcę mieć władzę, jaką Ty posiadasz,
Ja chcę duszami władać, jak Ty nimi władasz.

Długie milczenie

z ironią

Milczysz, milczysz! wiem teraz, jam Cię teraz zbadał,
Zrozumiałem, coś Ty jest i jakieś Ty władał. –
Kłamca, kto Ciebie nazywał miłością,
Ty jesteś tylko mądrością.
[...]

Teraz duszą jam w moję ojczyznę wcielony;
Ciałem połknąłem jej duszę,
Ja i ojczyzna – to jedno.
Nazywam się Milijon – bo za milijony
Kocham i cierpię katusze.
Patrzę na ojczyznę biedną,
Jak syn na ojca wplecionego w koło;
Czuję całego cierpienia narodu,

Jak matka czuje w łonie bole swego płodu.
Cierpię, szaleję – a Ty mądrze i wesoło
Zawsze rządzisz,
Zawsze sądzisz,
I mówią, że Ty nie błądzisz!

Źródło: Adam Mickiewicz, *Dziady cz. III. Scena II. Improwizacja (fragmenty)*, Kraków 2015.

Polecenie 3

Wyjaśnij, przeciwko komu i dlaczego buntuje się Konrad. W jaki sposób wyraża swój bunt?

Polecenie 4

Wyjaśnij, jaki świat pragnie stworzyć Konrad. Jaką drogę chciałby wybrać dla realizacji swoich celów?

Polecenie 5

Scharakteryzuj Konrada jako bohatera tragicznego. Sięgnij do tekstu dramatu i zinterpretuj zakończenie monologu Konrada. Odpowiedz na pytanie: Dlaczego ostatnie słowo dopowiada Diabeł?

Polecenie 6

Podjmij literacką grę z Mickiewiczem. Napisz opowiadanie, w którym przedstawisz świat, jaki stworzyłby Konrad, gdyby zyskał nad nim władzę.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ zdanie. Zaznacz poprawną odpowiedź.

Postać Senatora wzorowana jest na historycznej postaci...

- ☐ Leona Bajkowa.
- ☐ Nikołaja Nowosilcowa.
- ☐ Wincentego Krasińskiego.
- ☐ Wacława Pelikana.
- ☐ Augusta Becu.

Ćwiczenie 2

Przyporządkuj cytaty do odpowiednich określeń charakteryzujących postawę Senatora.

Określenie	Cytat
człowiek salonu	
elegancki Europejczyk	
cynik	
okrutnik	

„Ach, jaka świetność, przepych jaki!
Ah, quelle beauté, quelle grâce!”

„Patrz, jak on łąsi się i liże,
Wczora mordował, tańczy dziś”

„Wczora mordował i katował,
I tyle krwi niewinnej wylał”

„Jaka muzyka, jaki śpiew.
Jak pięknie meblowany dom”

Ćwiczenie 3

Podaj przykłady serwilizmu uczestników balu wobec Senatora.

Ćwiczenie 4

Sformułuj negatywną i pozytywną opinię Polaków o Senatorze.

Ćwiczenie 5

Wyjaśnij, czy scenę balu u Senatora można uznać za groteskową. Sformułuj co najmniej trzy argumenty, w których odniesiesz się również do obrazu władzy przedstawionego przez Adama Mickiewicza.

Ćwiczenie 6

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Dzięki zwielokrotnieniu dialogów we wstępnej części sceny <i>Bal u Senatora</i> ukazano skomplikowane i wielopłaszczyznowe relacje międzyludzkie.	☐	☐
Elementy komediowe, które pojawiają się w scenie balu, służą uwypukleniu tragizmu sytuacji, w jakiej znaleźli się bohaterowie.	☐	☐
Komediowa oprawa, dzięki której prezentowani są współpracownicy Senatora, wiąże się z politycznym pastiszem.	☐	☐

Ćwiczenie 7

Wskaż obraz, który twoim zdaniem mógłby stać się ilustracją opisu wyglądu oraz emocji Pani Rollison. Uzasadnij swój wybór.

Henry O. Walker, *Pani William T. Evans z synem*, 1895

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Armando Spadini, *Matka z dzieckiem*, ok. 1925

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Antoni Coll Pi, *Ból bez łez*, 1899

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Tycjan, *Mater Dolorosa*, ok. 1555

Mater Dolorosa – (łac.) dosł. „matka bolesna”, Matka Boska Bolesna, Matka Boska Siedmiobolesna; typ ikonograficzny ukazujący postać Marii pogrążonej w bólu, oddający jej rolę jako współodkupicielki świata

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ceramiczny ołtarz z wizerunkiem Matki Boskiej Bolesnej (*Mater Dolorosa*) w La Costera (Hiszpania), 1855

Matka Boska Bolesna – siedem boleści, które przeszywają Matkę Boską, to: proroctwo Symeona, ucieczka do Egiptu, zgubienie Jezusa, spotkanie na Drodze Krzyżowej, ukrzyżowanie i śmierć Jezusa, zdjęcie z krzyża, złożenie do grobu
Źródło: MrPotato1010, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Ćwiczenie 8

Jaki wpływ może mieć władza despotyczna na podległego jej człowieka? Sformułuj odpowiedź, w której odwołasz się do *Dziadów* części III Adama Mickiewicza oraz wybranego utworu literackiego.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Dramat władzy i wolności. *Dziady* cz. III

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wyjaśni, dlaczego *Dziady* część III można uznać za dramat władzy i wolności;
- wyjaśni, na czym polega prometeizm Konrada;
- scharakteryzuje Konrada jako postać tragiczną;
- opowie, jaki obraz władzy Adam Mickiewicz prezentuje w scenie balu u Senatora.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;

- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przygotowanie do zajęć. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Dramat władzy i wolności. *Dziady* cz. III”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstami w sekcjach „Wprowadzenie” i „Przeczytaj”. Uczniowie muszą znać również cały dramat Adama Mickiewicza. Przygotowują się do odpowiedzi na pytania i polecenia.

Jakie informacje o czasie zdarzeń odczytujesz z *Prologu*? Do jakich wydarzeń historycznych i faktów związanych z biografią Adama Mickiewicza odsyłają rozmowy więźniów w scenie I?

2

Odszukaj w utworze Mickiewicza całą scenę I, przeczytaj ją uważnie i ustal, kim są przedstawione postaci, gdzie i kiedy rozmawiają oraz czego dotyczą ich rozmowy.

3

Nazwij i scharakteryzuj postawy wobec zniewolenia reprezentowane przez uwięzionych.

4

Wskaż wypowiedzi zawierające elementy humoru. Omów reakcję współwięźniów na te wypowiedzi. Jaką funkcję pełni w nich humor? Jak go odbierasz?

5

Odszukaj w utworze scenę VII: *Salon warszawski* i VIII: *Pan Senator*. Uważnie je przeczytaj. Jaki dostrzegasz ich związek ze sceną I?

6

Opisz postawy Polaków przedstawione w scenach: I, VII i VIII. Jaki obraz polskiego społeczeństwa został nakreślony w tych scenach?

7

Odszukaj w dramacie (łącznie z *Ustępem*) fragmenty przedstawiające system władzy. Jakie są mechanizmy działania tego systemu? Jak wpływa on na życie zwykłego człowieka?

W jaki sposób dramat Mickiewicza może wpływać na myślenie o władzy i cierpieniu Polaków? Rozważ, jak literatura kształtuje świadomość społeczną.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji i prosi uczniów, by na podstawie wiadomości zdobytych przed lekcją zaproponowali cel zajęć oraz kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie zostają podzieleni na dwa zespoły. Pierwsza grupa zajmuje się pytaniami 1-4 (wskazanymi przez nauczyciela do pracy przed lekcją), a druga - 5-8. Po upływie czasu określonego przez nauczyciela przedstawiciele zespołów prezentują odpowiedzi.
2. Praca z multimedium. Nauczyciel poleca, aby wybrany uczeń przeczytał polecenia z sekcji „Animacja”. Następnie prosi uczniów, aby podzielili się na grupy i opracowali odpowiedzi do poleceń. Po ustalonym wcześniej czasie przedstawiciel wskazanej (lub zgłaszającej się na ochotnika) grupy prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udzielając także uczniom informacji zwrotnej.
3. Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenia 1, 2 i 6 z sekcji „Sprawdź się”. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.
4. Nauczyciel wyświetla na tablicy po kolei ćwiczenia nr 3, 4, 5, i 7. Zespół klasowy zostaje podzielony na 4-osobowe grupy, które rozwiązują zadania na czas. Najszybsza grupa przedstawia swoje propozycje i omawia je na forum klasy.

Pozostali uczniowie weryfikują przedstawione odpowiedzi. Jeśli są one poprawne, grupa wygrywa.

Faza podsumowująca:

1. Dyskusja. Uczniowie odliczają do dwóch, dzieląc się na dwie grupy. Nauczyciel informuje, że będą dyskutować i wykorzystają do tego metodę akwarium. Nauczyciel wyjaśnia zasady dyskusji oraz określa jej czas. Pierwsza drużyna siada w kręgu i prowadzi rozmowę na temat: Dlaczego *Dziady* część III można uznać za dramat władzy i wolności? Druga grupa obserwuje i zapisuje swoje spostrzeżenia dotyczące doboru i skuteczności argumentów, przestrzegania zasad i ogólnego przebiegu rozmowy. Po upływie wyznaczonego czasu następuje zamiana ról. Na zakończenie wybrane osoby przedstawiają na forum klasy swoje spostrzeżenia.

Praca domowa:

1. Jaki wpływ może mieć władza despotyczna na podległego jej człowieka? Sformułuj odpowiedź, w której odwołasz się do *Dziadów* części III Adama Mickiewicza oraz wybranego utworu literackiego. Ćwiczenie 8 z e-materiału.

Materiały pomocnicze:

- *Dziady*, spektakl Telewizji Polskiej z 1983 roku, dostępny na platformie: vod.tvp.pl
- Mikołaj Sokołowski, *Nikt tylko Mickiewicz*, Gdańsk 2008.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Animacja”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.